

ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ

ਨਵੀਨ

652

ਗਿਆਨੀ ਵਿਆਕਰਣ

ਅਰਥਾਤ

ਗਿਆਨੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਰਚਾ

ਜੋ

ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲੋਂ ਗਿਆਨੀ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨ
ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਈ ਸਕੀਮ ਅਨੁਸਾਰ
ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਲੇਖਕ

ਗਿਆਨੀ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰਸ'

ਪਿੰਸੀਪਲ ਪੰਜਾਬ ਗਿਆਨੀ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ !

ਪ੍ਰੀਤ ਬੁਕ ਏਜੰਸੀ

ਮਾਲਿਕ—ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ

ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਾਲੇ, ਚੌਂਕ ਘੰਟਾ ਘਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਸਤੰਬਰ

੧੯੩੯

ਦੂਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ

ਮੁੱਲ ੧।)

ਗਿਆਨੀ

ਪਹਿਲਾ ਪਰਚਾ—

1939

—Grammar & Prosody—

[a] Grammar—

[i] Formation of words, Correct Spellings, Punctuations, Parsing and Analysis.

[ii] General questions on idioms, uses of words, Phrases and proverbs.

[b] Prosody :—

(ੳ) ਪਿੰਗਲ:—

੧ ਕਵਿਤਾ ਕੀ ਹੈ ?

੨ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਭੇਦ ਬਾਰਾਂਮਾਹ, ਸਤਵਾਰਾ, ਸੀ-ਹਰਫੀ, ਪੈਂਤੀ ਅਖਰੀ, ਸੱਦ, ਘੋੜੀਆਂ, ਸਿੱਠਣੀਆਂ, ਅਲਾਹੁਣੀਆਂ, ਗਜ਼ਲ, ਵਾਰ, ਚਉਬੋਲਾ, ਅਸ਼ਟਪਦੀ, ਪਉੜੀ, ਸਲੋਕ, ਬਿਸ਼ਨਪਦਾ ਦੇ ਲੱਛਣ ।

੩ ਲਘੂ, ਗੁਰੂ, ਵਰਣ, ਮਾਤ੍ਰਾ, ਗਣ, ਚਰਣ, ਤੁਕ, ਬਿਸਰਾਮ ਦੇ ਲੱਛਣ ਤੇ ਉਦਾਹਰਣ ।

੪ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਛੰਦਾਂ ਦੇ ਲੱਛਣ, ਰੂਪ ਤੇ ਉਦਾਹਰਣ: ਕਬਿੱਤ, ਵਰਣਿਕ ਸਵੱਯਾ, ਮਾਤ੍ਰਕ ਸਵੱਯਾ, ਕੋਰੜਾ, ਚੌਪਈ, ਦੋਹਿਰਾ, ਸੋਰਠਾ, ਰੋਲਾ, ਕੁੰਡਲੀਆ, ਕਾਫੀ, ਬੈਂਤ, ਨਵੀਨ ਬੈਂਤ, ਰੁਬਾਈ,

(ਅ)

ਸਿਰਖੰਡੀ, ਚਿਤ੍ਰਕਲਾ ਜਾਂ ਸੋਹਿਲਾ, ਅੜਿਲ
ਡੇਉਢ, ਛਪੈ, ਝੁਲਨਾ, ਸਵੱਯਾ ਰੱਤਾ, ਗੀਆ
ਮਾਲਤੀ, ਰਸਾਵਲ, ਤਾਟੰਕ ।

(ਅ) ਅਲੰਕਾਰ:—

੧ ਸ਼ਬਦ ਅਲੰਕਾਰ—ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰ, ਚਿਤ੍ਰ
ਅਲੰਕਾਰ ।

੨ ਅਰਥ ਅਲੰਕਾਰ—ਉਪਮਾ ਅਲੰਕਾਰ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ
ਅਲੰਕਾਰ, ਰੂਪਕ ਅਲੰਕਾਰ, ਉਲੇਖ ਅਲੰਕਾਰ
ਅਤ-ਕਥਨੀ (ਜਾਂ ਮੁਬਾਗਲਾ) ਅਲੰਕਾਰ, ਅਸੰਭਵ
ਅਲੰਕਾਰ, ਅਧਿਕ ਅਲੰਕਾਰ, ਨਿਦਰਸ਼ਨ-
ਅਲੰਕਾਰ, ਦੀਪਕ ਅਲੰਕਾਰ, ਦੇਹਲੀ ਦੀਪਕ
ਅਲੰਕਾਰ, ਏਕਾਵਲੀ ਅਲੰਕਾਰ, ਕਾਰਣ ਮਾਲਾ
ਅਲੰਕਾਰ, ਸਾਰ ਅਲੰਕਾਰ, ਯਥਾ—ਕ੍ਰਮ
ਅਲੰਕਾਰ, ਵਿਰੋਧ ਅਲੰਕਾਰ, ਵਿਆਜ ਨਿੰਦਾ
ਅਲੰਕਾਰ, ਵਚਿਤੁ ਅਲੰਕਾਰ, ਉਲਾਸ ਅਲੰਕਾਰ,
ਅਵੱਗਿਆ ਅਲੰਕਾਰ, ਅਨੁਗਿਆ ਅਲੰਕਾਰ,
ਲੇਸ਼ ਅਲੰਕਾਰ, ਕਾਵਲਿੰਗ ਅਲੰਕਾਰ, ਕਾਵ
ਅਰਥਾਪਤੀ ਅਲੰਕਾਰ, ਰਤਨਾਵਲੀ ਅਲੰਕਾਰ,
ਪ੍ਰੋਢੋਕਤੀ ਅਲੰਕਾਰ, ਪ੍ਰਮਾਣ ਅਲੰਕਾਰ, ਲਲਿਤ
ਅਲੰਕਾਰ, ਲੋਕੋਕਤੀ ਅਲੰਕਾਰ, ਛੇਕੋਕਤੀ
ਅਲੰਕਾਰ, ਗੂਢੋਤਰ ਅਲੰਕਾਰ ।

ਸੂਚੀ—ਪੱਤ੍ਰ

ਸ਼ਬਦ	ਸਫ਼ਾ	ਸ਼ਬਦ	ਸਫ਼ਾ
ਵਿਆਕਰਣ	੧	ਸਮਾਸੀ ਸ਼ਬਦ	੮੦
ਵਿਆਕਰਣ	੩	ਉਤਪੰਨ ਸ਼ਬਦ	੮੨
ਪਦਵੰਡ	੬	ਆਦਿ ਮਾਤ੍ਰਾ	੮੨
ਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵੰਡ	੭	ਅੰਤ ਮਾਤ੍ਰਾ	੮੬
ਨਾਂਵ	੧੦	ਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ	੯੨
ਕਾਰਕ	੧੪	ਅਖੌਤਾਂ-ਮੁਹਾਵਰੇ	੯੭
ਪੜਨਾਂਵ	੧੭	ਅਖਾਉਤਾਂ	੧੦੨
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ	੧੯	ਮੁਹਾਵਰੇ	੧੪੯
ਕਿਰਿਆ	੨੨	ਵਾਕੰਸ਼	੧੬੧
ਕਾਲ	੩੧	ਗੜਗੱਜ ਬੋਲੇ	੧੬੭
ਕਿਰਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ	੩੭	ਬਹੁ ਅਰਥਕ ਸ਼ਬਦ	੧੭੧
ਸਬੰਧਕ	੪੧	ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜ	੧੭੭
ਯੋਜਕ	੪੩	ਬਿਸਰਾਮ ਚਿੰਨ੍ਹ	੨੧੭
ਵਿਸਮਿਕ	੪੬	ਪਿੰਗਲ	੨੨੭
ਵਾਕ ਵੰਡ	੫੧	ਕਵਿਤਾ ਕੀ ਹੈ	੨੩੧
ਸਾਧਾਰਣ ਵਾਕ	੫੩	ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਭੇਦ	੨੩੫
ਸੰਯੁਕਤ ਵਾਕ	੬੧	ਬਾਰਾ ਮਾਹ	੨੩੫
ਮਿਸਰਤ ਵਾਕ	੬੨	ਸਤਵਾਰਾ, ਸੀਹਰਫੀ	੨੩੬
ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਵਾਕ	੭੨	ਪੈਂਤੀ ਅੱਖਰੀ, ਸੱਦ	੨੩੭
ਸ਼ਬਦ ਰਚਨਾ	੭੫	ਘੋੜੀਆਂ, ਸਿਠਣੀਆਂ	੨੩੮

TO READ THE ENTIRE BOOK PLEASE CONTACT US:

whatsapp: +92-3160770117

email: worldcentreforpunjabi@gmail.com

World Centre for Punjabi, Lahore, Pakistan.